

Ofte stilte spørsmål

OM OER

I den daglige undervisningen er det vanlig å bruke ulike typer undervisningsmateriell. Man viser en video, siterer en bok, bruker en illustrasjon fra en lærebok, skriver ut et arbeidsark fra internett, lytter til en podkast eller bruker en avisartikkel i timen. Dette bør gjøres forsiktig for å unngå brudd på opphavsrettsloven, noe som kan føre til juridiske konsekvenser. Undervisningsmateriell uten en oppgitt opphavsperson eller lisens kan ikke automatisk regnes som en gratis ressurs.

Å basere seg utelukkende på undervisningsmateriell som er kjøpt fra forlag, kan begrense fleksibiliteten og kreativiteten i klasserommet og gjøre det vanskelig å tilpasse materialet til elevenes behov og til spesifikke undervisningssituasjoner.

Hvis du lurer på hva du har lov til å bruke i undervisningen uten at det får juridiske konsekvenser, er svaret **åpne læringsressurser (Open Educational Resources, OER)**. Dette er undervisnings- og læringsmidler som er fritt tilgjengelige. Dermed kan lærere bruke, tilpasse og dele dem på lovlig vis.

OER finnes i mange former, for eksempel multimedieressurser (som undervisningsvideoer eller lydopptak), lysbilder, øvingsark eller tekstmateriale. Disse ressursene er ikke bare fritt tilgjengelige, men kan også tilpasses og deles på nytt, avhengig av lisensen.

Hva er egentlig OER?

UNESCO definerer OER som materiale «i et hvilket som helst format og medium som er offentlig tilgjengelig eller er opphavsrettslig beskyttet, men som er utgitt under en åpen lisens som tillater gratis tilgang, gjenbruk, gjenbruk, tilpasning og videredistribusjon av andre» ([UNESCO, 2012, s. 1, vår oversettelse](#)).

Hva menes med «lisens»?

En lisens definerer hva du og andre lærere har lov til å gjøre med materialet. Lisensene angir om materialet kan gjenbrukes, revideres, omarbeides eller distribueres videre. De mest brukte

lisensene for OER er Creative Commons-lisenser, som gir klare og juridisk gyldige tillatelser for lærere. OER-er publiseres som oftest under en av de åpne Creative Commons-lisensene:

CC0 (offentlig): Materialet kan brukes uten begrensninger og krever ikke kildehenvisning.

CC BY (navngivelse): Materialet kan brukes, tilpasses og deles, så lenge den opprinnelige opphavspersonen krediteres.

CC BY-SA (Del på samme vilkår): Tilsvarende som CC BY, men alle bearbeidelser må deles under samme åpne lisens.

Og det beste er at du kan merke materialet ditt med en Creative Commons-lisens **helt gratis** og veldig enkelt.

Hvordan fungerer det? Gå til <https://creativecommons.org/mission/downloads/>, last ned ikonet for den lisensen du ønsker, og kopier det inn i undervisningsmaterialet ditt. Det er det hele! Du har nå offisielt lisensiert materialet ditt. Nedenfor finner du mer informasjon om hvilken lisens du bør velge: <https://creativecommons.org/share-your-work/cclicenses/>.

Når jeg har funnet noe materiale på nettet, hvordan kan jeg sjekke om det er under en åpen lisens?

Se etter en erklæring: Se etter en lisenserklæring i materialet. Det kan være i begynnelsen, på slutten eller i metadataene til digitale filer.

Se etter symboler eller logoer: Se etter Creative Commons-logoer (f.eks. CC BY, CC BY-SA) eller fraser som «lisensiert under ...» etterfulgt av en lisensstype.

Se i metadataene: For nettressurser bør du se etter lisensinformasjon i metadataene (f.eks. filens egenskaper- eller info-fane). Noen nettsteder spesifiserer også lisenser i bunnteksten, under nedlasting eller i personvernerklæringen.

Jeg skjønner at det er nyttig å finne materiale på nettet, men hvorfor skal jeg dele materialet jeg lager til klasserommet mitt, med andre lærere?

Når du deler materialet ditt, bidrar du til å utvide OER-tilbudet som finnes. Slik kan du også dra nytte av et stadig større utvalg av gratis, egnede ressurser av høy kvalitet i dine framtidige søk.

OER-konseptet er basert på utveksling av egenprodusert eller tilpasset undervisningsmateriell. I stedet for å lagre materiale på datamaskinen og glemme det, hvorfor ikke dele de verdifulle ressursene dine med andre kolleger og elever over hele verden? Dette vil også gi det harde arbeidet ditt anerkjennelse og synlighet.

Og hvorfor skal jeg tillate andre å endre materialet mitt?

Muligheten til å revidere eksisterende materiale er en form for kvalitetssikring. For eksempel kan feil korrigeres eller oppdateres av andre lærere – ikke for å sette spørsmålstegn ved kvaliteten på arbeidet ditt, men vi gjør alle feil. På denne måten vil kvaliteten på materialet bli bedre.

Når materialet tilpasses og gjøres tilgjengelig på nytt, blir dessuten utvalget av tilgjengelige ressurser enda større, noe som skaper nye og attraktive undervisningsverktøy for andre lærere.

Hvilket format bør jeg laste opp materialet mitt i, slik at det kan redigeres?

Materialet bør være i et redigerbart format, for eksempel en Word-fil (som .docx eller .odt). Dermed blir det enkelt å rette opp skrivefeil og oppdatere materialet, og det vil også være mulig for lærere i et inkluderende klasserom å differensiere materialet slik at det dekker de ulike behovene til elever med og uten funksjonsnedsettelse.

Sørg for at det finnes klare prosedyrer for at sluttbrukere kan laste opp reviderte eller tilpassede versjoner av nedlastede OER-er. Du kan for eksempel bruke forfatterverktøyet eXeLearning, ettersom en av hovedfordelene med OER-er er at de kan gjenbrukes.

Overbevist! Hva nå? Hvordan deler jeg materialet mitt?

Last dem opp i ressursbibliotek. Disse fungerer som lagringssystemer eller databaser for pedagogiske ressurser, slik at brukerne kan lagre og få tilgang til dette materialet. Effektiv plassering av OER-er er avgjørende for at både elever og lærere skal kunne bruke dem. Ressursbibliotekene kan gjøre det enklere å søke etter OER-er fordi man kan filtrere etter ulike kriterier, blant annet utdanningsnivå, materialtype, format og egenskaper knyttet til tilgjengelighet og inkludering. Velg ressursbibliotek som tillater detaljerte beskrivelser av materialet gjennom tagging, slik at det blir lettere å lokalisere det i etterkant. Hvis din åpne læringsressurs er tilgjengelig for alle elever, inkludert elever med funksjonsnedsettelse og elever med ulike læringsbehov og -preferanser, kan du hjelpe lærere med å finne den ved å bruke metadata som inneholder kriterier for tilgjengelighet eller tilpasning.

... meta-hva?

Metadata er informasjon som beskriver de åpne læringsressursene, slik at det blir lettere å finne, organisere og bruke den. Metadataene inneholder vanligvis detaljer som **tittel**, **forfatter**, **lisens**, **fag**, **utdanningsnivå** og **nøkkelord**. Gode metadata sikrer at en åpen læringsressurs er lett å søke etter og tilgjengelig for alle.

Et eksempel på metadata er følgende:

1. Grunnleggende informasjon:

- Tittel: «Introduksjon til brøkkregning»
- Forfatter: Kari Nordmann
- Beskrivelse: Et arbeidsark med oppgaver om brøkkregning for elever i grunnskolen
- Språk: Norsk
- Dato for opprettelse

2. Informasjon om utdanning:

- Fag: Matematikk
- Utdanningsnivå: Grunnskole (3.–5. trinn)
- Læringsmål: Forstå grunnleggende brøkbegreper og utføre enkle brøkoparasjoner.

3. Informasjon om lisensiering:

- Lisenstype: Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0)

- Rettighetshaver: Kari Nordmann

4. Teknisk informasjon:

- Filformat: PDF
- Filstørrelse: 1,2 MB

5. Nøkkelord/tagger:

- Nøkkelord: Brøkkregning, Matematikk, Grunnskole, Arbeidsark

6. Informasjon om bruk:

- Tilpasning tillatt: Ja
- Tilgjengelighetsfunksjoner: Kompatibel med tekst-til-tale

Jeg glemte nesten ... Hvordan legger jeg til en åpen lisens på materialet mitt?

Hvis du lager en ressurs og deler den på nettet uten å spesifisere bruksrettighetene, har ikke andre lærere lov til å bruke den.

Å legge til en åpen lisens er en invitasjon til andre om å bruke, gjenbruke, redigere, revidere, distribuere og utgi på nytt materialet du har laget. Det høres kanskje komplisert ut å utstyre materialet ditt med en lisens, men det er veldig enkelt.

1. Velg riktig lisens: For undervisningsmaterieell er det vanlig med [Creative Commons-lisenser \(CC\)](#). Bestem hva andre har lov til å gjøre med materialet ditt:

- [CC0](#): Hvis andre fritt kan bruke, endre og laste opp materialet ditt på nytt uten noen begrensninger, er CC0 den perfekte lisensen.
- [CC-BY](#): Hvis du ønsker at navnet ditt skal oppgis ved bruk, modifisering og videredistribusjon av materialet ditt, er det anbefalt å bruke en CC-BY-lisens.
- [CC-BY-SA](#): Hvis du i tillegg til kreditering ønsker at det bearbejdede materialet skal kunne publiseres på nytt under samme lisens, kan du bruke en CC-BY-SA-lisens.

Hvis du fortsatt er usikker på hvilken lisens du skal velge, kan Creative Commons License Chooser være til hjelp: <https://chooser-beta.creativecommons.org/>

2. Utstyr materialet ditt med lisensen:

- [Last ned lisensikonet](#) og kopier det inn på tittelsiden, i en fotnote eller på slutten av materialet.

- Fyll ut informasjonen i den følgende setningen, og legg den inn ved siden av lisensikonet:
«[tittel på materialet]» av [ditt navn] er lisensiert under en [velg lisensen du har valgt, f.eks. [CCO](#), [CC-BY 4.0 International](#), [CC-BY-SA 4.0 International](#)].

3. Det er alt!

Det er ennå ikke klart hvordan OER-er skal bidra til å skape en mer inkluderende utdanning.

Inkluderende opplæring er avhengig av ressurser som støtter differensiering, fremmer varierte pedagogiske tilnærminger og legger til rette for fleksible læringsformer, for eksempel individuelt arbeid, partnerarbeid eller gruppearbeid for alle elever. Inkluderende undervisning krever materiell som

- legger til rette for differensiering
- fremmer innføringen av flere ulike pedagogiske tilnærminger basert på trinntilpassede didaktiske modeller for sentrale læringsområder
- gir rom for å arbeide en og en, i par og i grupper i allsidige, forberedte læringsmiljøer
- gir en struktur for systematisk utvelgelse av emner og nivåer
- er åpne for elevenes interesser
- inkluderer kreative læringsprosesser (Prenzel, 2013)

Høres det kjent ut?

Som nevnt er en viktig fordel med OER at materialet kan tilpasses. Siden en OER kan redigeres på lovlig vis, kan den tilpasses de spesifikke behovene til den enkelte klassen, noe som gjør den spesielt verdifull for inkluderende utdanning. Materialet kan for eksempel tilpasses elever med ulike morsmål eller spesielle opplæringsbehov. Med en OER av høy kvalitet kan du også velge emner på en systematisk måte, imøtekomme elevenes interesser og oppmuntre til kreative læringsprosesser.

OER-er beriker mangfoldet av didaktiske muligheter og gir lærerne større kreativ frihet i undervisningsplanleggingen ved å utvide utvalget av tilgjengelige læringsverktøy. OER-er fremmer dessuten like muligheter for læring ved å gi gratis tilgang til undervisningsmateriell

av høy kvalitet. OER-er er tilpasningsdyktige, tilgjengelige og inkluderende, noe som gjør dem til et kraftfullt verktøy for å forbedre utdanningen for alle elever.

Det er imidlertid ikke alltid like lett å identifisere pedagogisk meningsfullt digitalt materiale. For å løse dette problemet har EQui-T-prosjektgruppen utviklet en omfattende katalog av kriterier som skal hjelpe lærere med å vurdere kvaliteten på OER-er ut fra et inkluderingsperspektiv. Dette verktøyet gir deg og andre lærere mulighet til å skille mellom undervisningsressurser av høy og lav kvalitet, slik at alle elever får dekket sine læringsbehov.

Litteratur:

Prenzel, A. (2013). *Inklusive Bildung in der Primarstufe: Eine wissenschaftliche Expertise des Grundschulverbandes*. Grundschulverband e.V. <https://doi.org/10.25656/01:18827>

UNESCO (2025). *Open Educational Resources (OER)*. UNESCO. <https://www.unesco.at/bildung/unesco-schulen/lehr-und-lernmaterial/open-educational-resources-oer>